

26.9.1979

Ål kommune
Kulturstyret
3570 Ål

Vedlagt innberetning om prøvegraving på Nordby i Vats, august 1979.
Originalen er sendt Riksantikvaren. Jeg beklager kvaliteten på
fotografiene, det var visst noe galt med filmen. I dette tilfellet
var det heldigvis ikke av betydning.

Takk for oppgjøret som jeg mottok forleden dag.

Vennlig hilsen

Birthe Weber

Innberetning om prøvegravning på Nordby, S.Hovdegard
gnr. 86, Ål s., p. og k., Buskerud.

Eier/bruker: Ingebrigt Hovdegard.

Etter oppdrag fra Ål kommune og med godkjennelse fra Riksantikvaren foretok undertegnede en prøvegravning på Nordby under Hovdegard, 86/1, i Ål kommune i august 1979.

Hensikten med utgravningen var om mulig å lokalisere den kirke som ifølge oppteignelser og overleveringer skulle ha stått på området i middelalderen.

Nordby-navnet er knyttet til et område i dalbunnen V for Vatsfjorden, og strekker seg over begge Hovdegardene, 86/1 og 86/2. Det aktuelle området for prøvegravningen var ca. 10 x 5 m på hjørnet V for gårdsveien til Hovdegard, 86/1, og nord for fylkesveien Ål - Vats.

Her sto inntil 1940-årene en utløe som ble satt opp ca. 100 år tidligere av nåværende eiers bestefar. Den gang skal det ha vært observert en rektangulær grunnmur med en runding ut mot øst på stedet.

Fra løe-tufta er i senere år fjernet masser i en dybde av 30 - 60 cm, som ble brukt til å bygge gårdsvei til Rolf Hovdegard (86/10). Her varierte opplysningene en del. Tufta har nå vært brukt som opplagsplass for maskiner.

Likeledes var det aktuelt å undersøke området omkring løe-tufta i N/V-N og N/Ø for om mulig å finne spor av graver. S for tufta og direkte til denne går fylkesveien.

Inntil tufta i N/Ø var området likeledes planert, men man var ikke sikker på hvor meget masse som var fjernet. Området ble nå brukt som opplagsplass for ved og skrot.

Mellom tufta og dyrket mark i V- og N/Ø er i senere år gravd en dreneringsgrøft og områdene er også skilt

./. ved et nyere nettinggjerde. Se vedlagt skisse.

Det dyrkede området blir benyttet til silofør og har flere ganger vært pløyd. I senere år har all rydningsstein blitt samlet og gravd ned i undergrunnen, som består av grov morenegrus, iblandet stein av varierende størrelse. En del planering er også foretatt.

Mellom jordet og fylkesveien er satt opp et nettinggjerde. Rester etter steingarden som gikk på begge sider av den gamle bygdeveien kan sees mellom gjerdet og fylkesveien.

Utgravningen tok til 13.8.79 og deltakerne var under tegnede og cand.mag. Kjellaug Hov, Oldsaksamlingen.

De første undersøkelsene ble konsentrert om løetufta, hvor hjørnene var blitt markert av eieren på gården, Ingebrigt Hovdegard.

En grøft, 8 m lang og 1 m bred, ble stukket ut Ø/V gjennom tufta og avtorvet. Umiddelbart under overflaten var morenegrus iblandet stein med diameter opptil 30-40 cm. Det fantes ikke spor etter nedgravninger eller annen menneskelig aktivitet.

Hensikten hadde vært å ta en tilsvarende grøft N/S, men jeg besluttet å torve av hele området innenfor løemarkeringen. Dette ble gjort neste dag med hjelp av tidligere herredsskogmester Teigen (frivillig mannskap fra Lions i Ål) og barnebarn. Det ble klart at så store masser var fjernet fra stedet at eventuelle spor av en kirke ikke lenger var til stede.

I grusen mot fylkesveien fantes gjenstander fra ny tid, som jernbolt til traktor og deler av wire. Her hadde vært kraftig omrotet. I Ø mot gårdsveien fantes spissen av en avkuttet gjerdestaur i undergrunnen.

Muligheten som gjensto var å kunne påpeke eventuelle begravelser i området omkring. Etter prøvestikk på lagerplassen N for tufta, ble det besluttet å foreta resten av undersøkelsen med gravemaskin.

I en bredde av ca. 3 m, vinkelrett på fylkesveien og inntil gammel steingard, N-over jordet, ble avtorvet to felt, 7 og 13 m fra løetufta, det første 11 m og

./ det andre ca. 17 m. langt. Se skisse.

Under torven var matjord i varierende tykkelse, noen steder opptil ca. 50 cm. Under matjorden var grov grus og steinmasser. Jorda ble tatt lagvis og arbeidet nøye overvåket. Det fremkom ikke her noe som kunne utpeke området som kirkegård. Vi fjernet det nyere gjerdet, og maskinen grov i begge felt inntil den gamle steingården, da vi regnet med at dette området kanskje var mindre omrotet. Det siste stemte, men her fremkom intet av interesse.

På ett sted i det vestligste feltet fantes en trekullkonsentrasjon i bunnen av matjorden.

Området N for tufta, mellom gårdsveien og grøften, ble også gravet på liknende måte og grøften rensset. Grus og steinmasser lå også her direkte under torven med lag av meget fin sand, som er typisk forekommende som flak i morenen her. Heller ikke her fremkom spor etter eventuelle begravelser.

Konklusjon.

Prøvegravningen på Nordby i Vats ga ingen indikasjoner på at det skulle ha ligget en liten kirke eller kapell på stedet i middelalderen. Det er å beklage at nettopp dette området har vært utsatt for spesielt store omrotninger og planeringer i senere tid, idet eieren, gårdbruker Ingebrigt Hovdegård, også er maskinentreprenør og selvsagt benytter maskinene i arbeidet med jorda og ellers på gården.

Om det noen gang har vært en kirke eller gravplass på stedet er det helt klart at det ikke kan påvises i dag.

Andre bemerkninger.

De undersøkte områdene ble ikke innmålt eller tegnet. Det forelå ingen grunn til dette, da det ikke noe sted kunne påvises eldre aktiviteter enn fra de senere år.

Området Nordby-haugene på S-siden av fylkesveien ble undersøkt uten at noen spor etter gamle tufter ble funnet.

I samråd med Ola Ellingsgard ble en dag avsatt til registrering i lia over Hovdegardene og Berg (87/1). Gamle tufter ble registrert, flere av disse er gamle heimestøler, men det er vanskelig å skille disse fra eventuelle eldre tufter.

Et par steinsatte dyregraver (elg) ble registrert i området.

Vi fulgte den gamle veien som går vestover fra området ved løe-tufta. Den er nærmest å karakterisere som et tråkk eller en sti, noen steder av noen bredde, og har antakelig sammenheng med driftetrafikken, som gjennom denne dalen har vært betydelig. Det er uklart hvor langt tilbake i tid den kan føres.

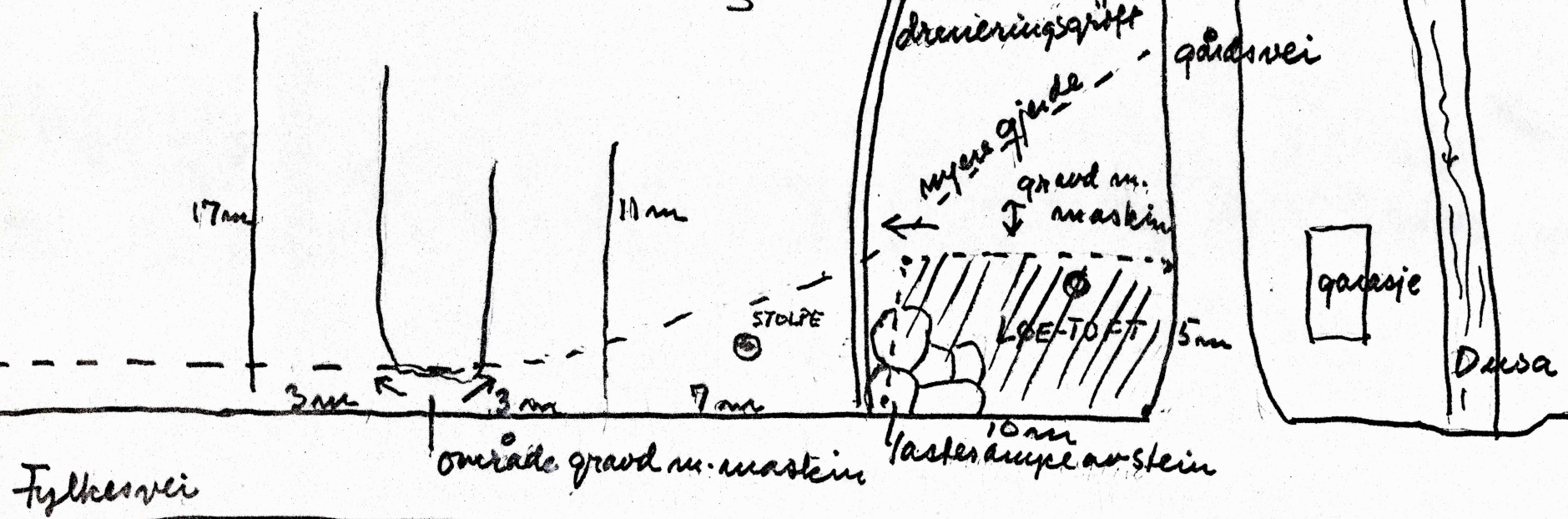
Tidligere funn og vårt funn av trekull kan kanskje ha sammenheng med trekullbrenning i forbindelse med jernvinne, uten at dette på noen måte kan sies med sikkerhet. (Brev fra O. Ellingsgard av 22.4.78). Stokkene som nevnes samme sted og som ble funnet i nærheten av tufta under arbeid med jorda, skriver seg trolig fra gammel skog, da et område N for tufta har vært myr.

Oslo, den 4. september 1979

Birthe Weber
Birthe Weber

VEDLEGG.

BW/EN-5.9.79.

Graving, Nordby Vals

Aug. 1979

**Be om Kodacolor film
for resultatets skyld.**

**Gir skarpe,
klare farvebilder.**

størrelse selv også — til å
pynte opp i stua med.
Det er rimeligere enn du tror —
spør fotohandleren.

andre. Når du sender et brev
til kjente f.eks. så legg ved
et par bilder. Det gir dobbelt
glede.

Bruk de nr. som står langs kanten av filmen.

Skriv ikke når filmen ligger i folderen. Unngå fingermerker på filmen.

Negativ nr. 1.....

3 stk. ~~9x 9~~ — 9x13

..... stk. 13x13 — 13x18

..... stk.

Negativ nr. 2.....

2 stk. ~~9x 9~~ — 9x13

..... stk. 13x13 — 13x18

..... stk.

Negativ nr.

..... stk. 9x 9 — 9x13

..... stk. 13x13 — 13x18

..... stk.

Negativ nr. ~~264~~ 14.....

1 stk. 9x 9 — 9x13

..... stk. 13x13 — 13x18

..... stk.

Filmene må IKKE klippes enkeltvis. Bildene blir da 50 % dyrere.

Bruk de nr. som står langs kanten av filmen.

Skriv ikke når filmen ligger i folderen. Unngå fingermerker på filmen.

Negativ nr. 4.....

2 stk. ~~9x 9~~ — 9x13

..... stk. 13x13 — 13x18

..... stk.

Negativ nr. 6.....

2 stk. ~~9x 9~~ — 9x13

..... stk. 13x13 — 13x18

..... stk.

Negativ nr. 8.....

2 stk. ~~9x 9~~ — 9x13

..... stk. 13x13 — 13x18

..... stk.

Negativ nr.

..... stk. 9x 9 — 9x13

..... stk. 13x13 — 13x18

..... stk.

Filmene må IKKE klippes enkeltvis. Bildene blir da 50 % dyrere.

N o r d b y. på Hovdegard, 86/1, Ål s,p,k, Buskerud.

Reg.nr. F74 1384
A26 x1

Duo MA arkiv.

Artikkelen i Dølaminne^v 1970 gje eit kort oversyn over spørsmålet Nordby.

Etter at søknaden til Riksantikvaren var innsendt, kom Haakon Christie og såg på staden. Han bad om at dersom jordstykket ved den omtala tomta vart pløgd på nytt, måtte det sjåast etter om det skilde seg ut flekker i matjordlaget, slik som det skulle ha synt seg i 1954. (Sjå fråsegn frå Ola T. Skarsgard i artikkelen). Underskrivne såg på det nypløgte jordstykket i 1970. Det viste seg då ingen flekker. Dette var vel berre rimeleg etter at jorda var både pløgd, horva og gjødsla med husdyrgjødsel i 1954 og sidan lege som eng.

Av andre opplysingar som kan leggjast til i dag har me utsegn om at Engebret Hovdegaard, fødd 1849, fann stokkar i jorda då han nydyrka ved staden der han tidlegare hadde sett merke etter tuft. (Sjå artikkelen). Henrik Berg, fødd 1884 og Lars Brattegard, fødd 1902, som begge lever no, har høyrte Engebret Hovdegaard fortelja dette.

Vidare kan det opplysast at det syner seg å vera eit stort antal jarnvinneplassar og kolmiletomter i åsane rundt bygda. Utan at desse er nøyare registrerte og granska, må ein vel kunne rekne med at spora vitnar om mykje folk og stor aktivitet i denne fjellbygda i tidleg mellomalder.

Ein annan ting som burde sjåast nøyare på er ein gamal velbrukt rideveg langs etter bygda. Vegen syner særleg godt vest for staden der tufta skulle ha vore, og peikar rett mot denne.

Artikkelen i Dølaminne viser til bygdebøkene for Ål og Hol. Det kan kanskje leggjast til at Folk og fortid i Hol bind I, side 105 har eit utsnitt av meldinga frå dei pavelege nuntier i 1328 om kyrkjene i Hallingdal: "Ecclesia de Hol, ecclesia de Hvaal, ecclesia de Torpom, ecclesia de Gord, ecclesia de Aamsodal, ecclesia de Gal-sūnc." Her er altså ikkje nemnd nokon ecclesia de Nordby.

22. 4. 1978.
Ola Ellinggaard.
3510 Ål.